

Ilmasto muuttuu – miten pääkaupunkiseutu sopeutuu?

Ilmasto lämpenee ja sen myötä sään ääri-ilmiöt voimistuvat. Myös pääkaupunkiseudulla on varauduttava aiempaa tuulisempiin, sateisempiin tai kuivempiin olosuhteisiin. Tulvavesi nousee useammin niin merenrannoilla kuin jokilaaksoissa. Vaikka ympäristöön kohdistuvien muutosten nopeus on epävarmaa, niin varmaa on kuitenkin se, että muutokseen varautuminen kannattaa.

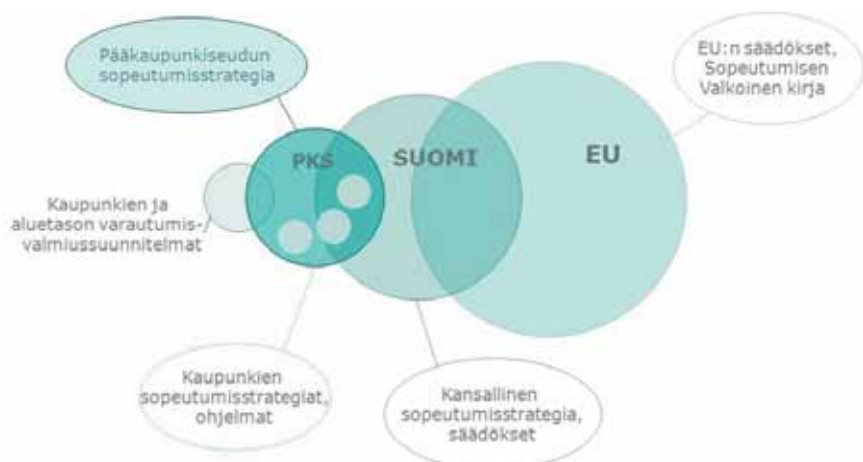
Parhaat kaupunkiympäristömme suunniteltiin ja rakennettiin yli sata vuotta sitten. Vuosi 2100 ei ole ollenkaan niin kaukana puhuttaessa siitä, miten kaupunkisuunnittelussa jo nyt tulisi varautua uusimpiin laskelmiin sään ääri-ilmiöistä ja vaikutuksista. Kestävä kehitys ei ole vain hillittyä hiilijalanjälkeä ja kasvihuonekaasupäästöjen vähentämistä, vaan se on myös mitä suurimmassa määrin varautumista edessä oleviin muutoksiin – jo nyt. Kaupunkielämän muuttuvassa ilmastossa tulee olla kestävää ja turvallista myös lapsillemme.

Tarvitaan sekä hillintää että sopeutumista

Mitä paremmin ja nopeammin onnistumme ilmastonmuutoksen hillinnässä, sitä paremmat edellytykset meillä on välttää vaarallinen ilmastonmuutos. Kasvihuonekaasupäästöjen hillintään keskittyvä Pääkaupunkiseudun ilmastostrategia 2030 valmistui pari vuotta sitten ja kaupungit toteuttavat sen keinoja omassa työssään.

Päästöjen hillintä on edelleen ensisijaista lämpenemisen hidastamiseksi niin maailmanlaajuisesti kuin erityisesti kehittyneillä kaupunkiseuduilla, jossa asukasta kohden lasketut päästöt ovat korkeita. Aiemmat ja nykyiset kasvihuonekaasujen päästöt ilmakehään tarkoittavat kuitenkin sitä, että ilmasto lämpenee vielä kauan, jolloin tilanteeseen sopeutuminen ja varautuminen ovat välttämättömiä.

Pääkaupunkiseudun sopeutumisstrategialla on laajat yhteydet seudullisesti, kansallisesti ja EU:n puitteissa

Muuttuva ilmasto on totutusta poikkeava ja aiempaa ennakoimattomampi. Suunnittelijat ovat uuden tilanteen edessä. Aikaisemmin riitti kärjistäen ilmaistuna, että rankimmat sateet, tuulet ja tulvat arviottiin peruutuspeiliin katsoen viimeisen sadan vuoden tilastojen perusteella. Menneisyyden todennäköisyyksien mukaan osattiin arvioida rakennusten paikat ja korkeusasemat sekä mitoittaa rakenteet ja tekniset verkostot. Uusimpien ilmastokenaarioiden maailmassa peili on käännettävä tulevaisuuteen. Varsinkin rannikolla sijaitsevalla pääkaupunkiseudulla voi ilmastomuutokseen sopeutuminen vaatia nykyisten toimintatapojen muuttamista tai kokonaan uudenlaisten toimien kehittämistä.

Miten sopeutumiseen varaudutaan pääkaupunkiseudulla?

Helsingin, Espoon, Vantaan ja Kauniaisten ja HSY Helsingin seudun ympäristöpalvelut -kuntayhtymän yhteisen ilmastomuutokseen sopeutumisen strategian valmistelu käynnistyi viime vuonna ja sen on määrä valmistua vuoden 2011 lopussa. HSY vastaa työn valmistelusta ja sitä ohjaa johtoryhmä, jonka puheenjohtajana toimii Helsingin kaupungininsinööri Matti-Pekka Rasilainen. Johtoryhmä on koottu laaja-alaiseksi siten, että siihen kuuluu HSY-jäsenkaupunkien teknisen toimialan johtavia viranhaltijoita ja asiantuntijoita mm. kaavoituksen, rakennusvalvonnan ja kuntatekniikan osalta. Lisäksi johtoryhmässä ovat edustettuina HSY- ja HSL kuntayhtymät, pelastuslaitokset sekä sisäasiainministeriö ja ympäristöministeriö.

Käytännön valmistelutyötä edistää myös HSY:n kaksi EU-rahoitteista hanketta. Toinen on Julia 2030-hanke, jonka yhtenä osana on kaupunkiseudun sopeutumisen strategia. Toinen on Baltic Sea Region -ohjelman BaltCICA-hanke, jossa HSY ja Helsingin kaupungin ympäristökeskus ovat kumppaneina ja jossa kehitetään sopeutumismenettelyjä.

Yhteisellä strategialla pureudutaan rakennettuun kaupunkiympäristöön

Pääkaupunkiseudulla sopeutumisstrategian ydinajatuksena on valmistella rakennettua kaupunkiympäristöä koskeva strategia, joka on alueelle yhteinen ja hallintorajoista riippumaton. Työssä tunnistetaan alueellisia ilmastovaikutuksia ja määritellään keinoja vaikutusten ennakkointiin. Keskeistä työssä on riskien tunnistaminen ja hallinta. Tärkeätä on myös tunnistaa ne toimintalinjat ja keinot, joiden toteutus edellyttää kaupunkien yhteistyötä ja/tai joiden toteuttamisessa tarvitaan kuntarajat ylittäviä toimintamalleja. Tarkasteluun on syytä liittää myös yhteiset käsitykset normiohjauksen tarkistustarpeista yhteneväksi pääkaupunkiseudulla. Mahdollisuuksien mukaan työssä arvioidaan myös ilmastomuutoksen vaikutusten ja sopeutumisen kustannuksia.

Merivesi nousi tammikuussa 2006 Kauppatorille ja Esplanadille asti. Satoja metrejä paperipaaleja tulvaa torjumassa.

Kuva: Esko Kuusisto

Laskelmia ilmaston ja merenpinnan muutoksista

Sopeutumisstrategiaa varten tehtiin viime vuonna useita taustaselvityksiä. Ilmatieteen laitos teki selvityksen pääkaupunkiseudun ilmastosta sekä skenaariot ilmaston ja merenpinnan muutoksista tulevaisuudessa. Suomen ympäristökeskus mallinsi jokitulvien riskejä Espoon ja Vantaanjoilla ilmastonmuutoksen oloissa. Lisäksi koottiin katsaus ilmastonmuutoksen vaikutuksista seudulla olemassa olevien tutkimusten ja selvitysten pohjalta ja haastateltiin toimijoita.

Yhteisen näkemyksen syntymiseksi sopeutumisesta pääkaupunkiseudulla HSY järjestää myös työpajoja kaupunkien asiantuntijoille, suunnittelijoille ja strategiatyön johtoryhmälle. Ensimmäisessä työpajassa viime vuoden marraskuussa tunnistettiin varautumisen kannalta keskeisiä ilmastovaikutuksia sekä kartoitettiin yhteistyötarpeita. Johtoryhmän työpajassa tämän vuoden huhtikuussa määriteltiin sopeutumisen alustavia toimenpidelinjauksia pääkaupunkiseudulle.

Tämän vuoden aikana sopeutumisstrategiatyössä määritellään pääkaupunkiseudulle keinoja ilmastonmuutokseen sopeutumiseksi toimenpidelinjausten pohjalta. Syksyllä arvioidaan riskejä ja sopeutumisen kustannuksia. Sopeutumisstrategian raportin luonnos valmistuu alkuvuodesta 2011, jonka jälkeen se lähetetään lausunnoille kaupunkeihin ja muille sidosryhmille. Strategia valmistuu vuoden 2011 lopulla.

Jokitulvaa Vantaan Keimolan Luhtaanmäessä kesän 2004 rankkasateiden aikaan.

Kuva: Kari Rantakokko